

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ^{*)}

Από τέτοια φτωχόπαιδα βαστούσαν οι Μαβρογιάνηδες, οι Καρατζάδες, οι Γεωργαντόπουλοι, οι Αμιράληδες, ο Ρήγας ο Βελεσιτιανής που τιμηθήκανε και τιμήσανε την πατρίδα τους. Όστε δυο κλειστή κι αν εΐτανε η άριστοκρατία πάντα άφινε και μια πόρτα ανοιχτή στην αξιοσύνη.

Μά και στις πιο δημοκρατικές κοινότητες ποτέ δεν κυβερνούσε ο δόλος ο ίδιος, πάντα οι διαλεκτοί, πάντα όσοι κερδίζανε την υπόληψη του λαού, εκείνοι γινόντανε προεστοί.

Οι προεστοί, οι κοτζαμπασήδες δεν εΐτανε βέβαια χωρίς ψευδία. Πολλές φορές δεν άπεικάσανε καλά το γενικό του Γένους καλό, και κοιτάζοντας το κκλό της κοινότητας ή και πιο συχνά το ιδιωτικό τους συμφέρο, σταθήκανε ενάντιοι σε κάθε εθνικό κίνημα. Εΐτανε, φυσικά, συντηρητικοί και δεν τολμούσανε να ταράζουσανε την ησυχία του τόπου τους και τη δική τους. Ούτε έφκολα ούτε με φκαρίστηση άκουσανε κεινούς που τους μιλούσανε για παραχές και για σηκωμούς. Μά σαν ήρθε όμως η ώρα κανένα; δε δείλιασε κ' όλοι κάμανε το χρέος τους.

Οι κοτζαμπασήδες είναι οι μεγάλοι άδικημένοι της Ιστορίας μας και μαζί μ' άφοτους άδικηθήκανε κ' οι κοινότητες. Και όμως σά θελήσης να ζετάσης, τ' άπραμα μ' άμεροληψία, αν μπης στη θέση τους, και κρίνης καλά σι τί περιστασιακά και τί τριγυρισιά μέσα ζήσανε θά νοιώσης την αξιοσύνη, τη φρονιμάδα, την άληθινή φιλοπατρία τους και θά καταλάβης το μεγάλο όφελος που κάμανε στη Ρωμισούνη.

Κακομεταχειριστήκανε πολλές φορές το λαό μ' αν καλοκοιτάξης θά διης πως μόνη στους παραξίες σταθήκανε σκληροί. Και δεν εΐτανε βολετό άλλως να κυβερνηθ' η Ρωμισούνη. Έπρεπε ο λαός να τους φοβάται και να τους σέβεται για να μείνη πιστός στην πατρίδα του. Τόσο έφκολο εΐτανε τότε ο κάθε μπερμπάντης να προστρέξη στους Τούρκους και να κάμη ό,τι θέλει που είναι θάμα πως το πράμα δε γινόντανε κάθε μέρα.

Βέβαια πολλοί Ρωμιοί τουρκέψανε για νέγδικηθούνε μ' τους τέτοιους τους βλέπουμε στις πολιτείες ποτέ όμως στις κοινότητες. Σε πολλά μέρη

άλλοκαιρα χωριά, φάρες σύσωμες τουρκέψανε από πείσμα ή από σφύρο, μά το πράμα γινόντανε με κοινή απόφαση όλων και τουτό όμως το άπαντομέ σπάνια στα καθαφτό ιδιοκυβέρνητα Ρωμαίικα μέρη μά πιο συχνά στην Άρβανιτιά, που ο λαός άκουε πιο τυφλά τον άρχηγό της φάρας και που δεν εΐχε άληθινή συνείδηση της λεφετεροκυβέρνησης.

Άφτη την πίστη και την άφοσίωση στην πατρίδα και στα έθιμα που βάζαζε τη Ρωμισούνη τήνε χρωστούμε στους προεστούς που βαστούσανε, σά να πούμε, δλο το λαό στα χέρια τους. Δεν πρέπει όμως να ξεχνούμε πως όλες οι μυστικές εταρείες που θέλανε να σηκώσουνε το έθνος στέλνανε τους δρμηνεφάδες πρώτα πρώτα τους προεστούς και πως ά δεν εΐτανε άφτοι δρμηνεμένοι κι ά δε θέλανε δε θά πρόκοφτε τόσο η Φιλική Έταιρεία και δε θά γινόντανε το Εικοσιένα.

Γνωρίζανε πως θά θυσιάζουσανε, άφτοι πρώτοι, και το έχει τους και την ήσυχία τους κι όμως με χαρά δεχτήκανε την όρμηνηια, τίποτα δε συλλογιστήκανε και πήγανε όμπρός. Σε πολλά μέρη εναντιωθήκανε, ενώ η άληθεια, πολλοί και δε θελήσανε να πάνε μαζί γιατί φοβούτανε μήπως δεν πιούξης το κίνημα και γίνει αίτια να καταστρεφθ' η πατρίδα τους. Εΐτανε καμένοι και ζέρκανε τα μεγάλα κκκά και το ρημαγμό που φέρνανε στον τόπο όλες οι βενέτικες και χωρίς σβαρή έτοιμασία προσπαθειες. Κανένα όμως δεν πρόδωσε και σαν εΐδανε την άνάγκη δε διατάζανε καθόλου, κάμανε κάθε θυσία, και πάλι άφτοι σταθήκανε οι δδηγοί κ' οι συμβουλάτορες του λαού.

Τέτοιο παραδειγμα πολύ φωτερό είναι το φέρισμο της δημογεροντίας στην Ύδρα. Με κανένα τρόπο δε θέλανε οι νοικοκυραίοι να κηρύζουσανε την επανάσταση, σά σήκωσε όμως το λαό ο Οικονόμου με τον Γκίκα και εΐδανε πως το πράμα δε διορθώνεται, δε διατάζανε καθόλου, κι ά επαναστασία τους άνοιζανε τις στίνες τους με τα τάλλαρα και ριχτήκανε με δλη τους την καρδιά στη φωτιά. Στη Χίο οι προεστοί δε θέλανε να γίνη κανένα κίνημα, γιατί βλέπανε πως δεν εΐτανε δυνατό ν' αντισταθούνε, μάθ θερμοκέφαλος Λογοθέτης τους πήρε στο λαιμό του. Του κίκου οι καύμένοι οι Ψαριανοί φωνάζανε πως πρέπει ν' άφήσουνε ησυχία τη Χίο κι όλα τα μέρη που βρισκότανε κοντά στη Μικρασία γιατί εΐτανε άδύνατο να τα προστατέψουσανε. Δεν τους άκούσανε κ' έτσι από άστοχσία καταστρεφτήκανε το Άϊβαλι κ' η Χίο.

Και σ' άλλα μέρη μήπως, αν και ζέρανε οι προεστοί πως είναι δύσκολο ή και άδύνατο να βαστάζουσανε, δε σηκωθήκανε άκούοντας μόνο τη φιλοπατρία τους; Άφτο δεν είναι η αίτια που ρημαγτήκανε τα Μαντεμοχώρια και τα χωριά του Βόλου;

Αν καλοκοιτάξης, μπορείς να πης πως κι ο σηκωμός του Εικοσιένα άρχισε την ημέρα που ο προεστός κύρ Άσημάκης Ζαΐμης εΐπε στους ύποταχτικούς του που του ζητούσανε την έδεια να χτυπήσουνε τους Ακλιώτες απηγαίνετε στην εύκή μου, παιδιά.

Για να κρίνη κανείς αξιοζώμενα το έργο που κάμανε οι κοτζαμπασήδες, η επαρχιώτικη, δηλ. άριστοκρατία, πρέπει να τοχασθ' ης χωρίς άφοτους δε θά εΐτανε δυνατό να βαστάξη ο λαός μέσα σε κείνη τη φοβερή άνταρχ που τον έφερε άνου κάτω. Χάρη σ' άφτη την άριστοκρατία, που βαστούσε στα δικά της, και που τήνε σεβότανε ο λαός, βαστάχτηκε η ιδιοκυβέρνια και στερεωθήκανε δώ, και κει μερικά κέντρα όπου περμαζέφτηκε η Ρωμισούνη κ' ήρθε στον έαφτό της.

Οι κοτζαμπασήδες δείξανε γνώση και μυαλό κι άληθινή αγάπη για την πατρίδα και το λαό. Οργανώσανε ξεωνές, σύστημα κι άφτο που εΐτανε στα φυσικά της Ρωμισούνης από κκλιού και που τους βλέπουμε και στη Βυζαντινική εποχή. Οι ξεωνές άφτοι εΐτανε σαν είδος χάνια που διατηρούσανε οι κοινότητες και που βάζανε τους φτωχούς ντόπιους ή και τους διαβατάρηδες για μερικές μέρες. Λίγο σε μερικές κοινότητες κάμανε και νοσοκομεία.

Οι προεστοί εΐχανε το νού τους και στη μόρφωση του λαού, γι' άφτο, άμα μπορούσανε, άνοιγανε και σχολεία. Τους γραμματισμένους τους εΐχανε σε πολλή υπόληψη και με τα γράμματα ένα παιδί του λαού από παρακατιανή φαμίλια μπορούσε να προκόψη και να μνησ' άρχιμισοί, γι' άφτη και πολλοί ριχτήκανε στη σπουδή.

Το κακό, που οι δασκάλοι του κικρού εΐκινου ένα μοναχά εΐχανε στο νού τους πως να μάθουσανε τ' άρχαία Έλληνικά. Θαρρούσανε πως η αίτια που ζέπασε η Ρωμισούνη εΐτανε γιατί δε μιλούσανε πιά τη γλώσσα του Πλάτωνα, κι όλοι προσπαθούσανε πως να ξαναγυρίσουνε πίσω. Όλοι θέλανε να μιλήσουνε άρχαία, ως και τα όνόματά τους άλλαζανε και τα κάνανε άρχαία. Το ψήφισμα που κάκανε οι μαθητάδες στις Κυδωνίες μάς δείχνει το πράμα δλοφάνερα

*) Η Άρχή του στον αριθ. 308.

κάνω! πάλι πιά, μου πήρανε τον άερα... Δός μου, σε παρακαλώ, την ούρα της κόττας, τον καρδινάλιο, που λέν...

— Ο Κώστας έρχεται—εΐπ' ο Γιάννης— και θαρρώ δεν έχει καθόλου κέφι, σά σκουνοφύλης μου φαίνεται!

— Τι έγινης. Κώστα; Πως άρχησες έτσι;

— Μην τα ρωτάτε! Ιστορίες δλόκληρες!...

— Έλα κάτω. Κάτι θά βρεθ' και για σένα.

Θές ποδάρη, στήθος;

— Ό,τι νάναι! Εΐρετε πως έχω νέχ; η δασκάλα με το δασκαλο κάθανε νέχες!

— Τι μωρέ, τί;

— Από τη βραδυά του κικρενίου δεν κοτούσανε πιά να πάνε στα λουτρά γιατί τους φωνάζαν' όλοι κρ. κρ! Μύλις βγαίνανε στο κατώφλι τους η στο παρθύρι, άμέσως ένα κρρ! τρανταχτό άκούγτανε. Ο δόλιος ο δασκαλος δεν κοτούσε πιά ούτε να ψωνισ'!

— Δυτίες εΐν' άηθίες κι άδικα πράματα—εΐπε με θυμό η κυρία Σεβαστή.

— Σωστό! δε λέω όχι, μά ποιος τους φταίει, θέϊσα; μοναχοί τους ρεζιλευτήκανε! Ήρθανε να

κάνουσανε λουτρά και σώνει και καλά βάζανε σ' έναρ για την άποκαλύψη, να φωτίσουν τον κόσμο!... Εΐδε κι άπόειδε ο κακόμοιρος ο δασκαλος σαν εΐδε την καταντία τους, μαζέψε τα ρούχά του και δρόμο! Φύγανε με το σιδερόδρομο, τώρα τ'άπόγεμα...

— Όρίστε, καμώματα! Ήρθαν' οι φτωχοί να κάνουσανε λουτρά και φεύγουν άναυλα, χάνοντας τόσο έξοδα! Φταίτε και σεις...

— Για να σου πώ, Σεβαστή, θές, τζάνουμ, να μου χαλάσης το κέφι; Στείλε στο διάολο το δασκαλο με τη δασκάλα!... Μπα!... Τι άνεμο έγινε κείν' η Μαριώ, η λεβέντισσα, η γής την κατάπτε;

— Μωρ' άλήθεια, πούσαι η Μαριώ;

— Φώναξ' τη ισέ! να μάς πη κανένα τραγουδάκι... Άιντε μωρέ νιάτα!...

Κρασί σε πίνω για καλό και σ' με πης στον τοίχο! Ο γιατρός άφησε το κοκκαλάκι που ξερόγλυφε κι άρχισε να τραγουδάη, μά δε βαστούσανε πιά τα κότσια του, τον έπιασε βήχας και κόπηκ' η φωνή στο στόμα του!

— Γκούχ! γκούχ!... Αυτός ο παλιοκαπνός μου χάλασε τη φωνή!... Γκούχ! Στον κόρκα!... Άηδόνι, μωρέ, είμανε! Πέστε της Μαριώς νάρθη! Θά νυστάζουσανε...

Ο Γιάννης πήγε στο καφενεδάκι και τους έφερε τη Μαριώ, σέρνοντάς τη με το ζόρι, γιατί πονούσε το κεφάλι της και δεν εΐχε κέφι: το σίγουρο είναι πως κάποια συλλοή θά σκότιζε το πανώριο κεινο κεφάλι: και τα γλυκά ματάκια της χαμηλώνανε, σαν κουρασμένα, χάνοντας τη συνηθισμένη λάμπραδα της: μόνο τάχειλι της χαμογελούσε γλυκά, σαν πρώτα, δε λείπει η χάρη της, αύγης και συννεφιά σαν πέση!

— Καλώς το τό κορίτσι μου! Έλα κάτω δω κοντά μου, να μάς πης ένα τραγουδάκι για το χαιτήρι του γιατρού.

Έδω νάρθη, Μαριώ, έδω κοντά μου... μπας και φοβάς' άκόμα τις τσιμπιές;

— Δεν είμαι καλά, κυρούλα μ', άπόψε... πονοκέφαλος και ντραλάδα, πάλι να σπάσ' το κεφάλι μ'!

— Πως τάπαθες αυτά, παιδί μου; σ' έπαιζες τρίλιζα ως το βράδυ!

(άκολουθεί)

